

УДК 355. 413

Р. О. Гончар

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОТИЗАСАДНИХ ЗАХОДІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ МАРШУ ПІДРОЗДІЛАМИ І ЧАСТИНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Розроблено і запропоновано рекомендації щодо застосування протизасадних заходів під час здійснення маршу підрозділами і частинами Національної гвардії України в умовах передбачення вступу в бій з урахуванням досвіду локальних війн і збройних конфліктів сучасності.

Ключові слова: засідка, протизасадні заходи, марш, службово-бойові завдання.

Постановка проблеми. Під час виконання службово-бойових (бойових) завдань підрозділи й частини Національної гвардії України (НГУ) здійснюють різні види маршів у зоні проведення збройного конфлікту. Аналіз способів дій розвідувальних, диверсійно-розвідувальних груп (ДРГ) противника свідчить про тенденцію зростання випадків улаштування засідок і нападів на колони (окремі транспортні засоби) підрозділів і частин НГУ в періоди загострення протистояння. Напад на колони з підготовлених засідок – тактично найбільш ефективний і зручний спосіб дій диверсійно-розвідувальних груп та бойовиків незаконних збройних формувань (НЗФ). Переваги противнику надає раптовість нападу, використання підготовлених вогневих позицій і тактичних та маскувальних властивостей місцевості. Засідки влаштовуються в тактично невідповідному для колони місці, де ускладнені маневри техніки і зустрічні контрдиверсійні дії.

Досвід локальних війн і збройних конфліктів сучасності [1–3] свідчить про подальше вдосконалення тактики влаштування засідок і прогнозоване збільшення їх кількості в умовах подальшої ескалації збройного конфлікту на Південному сході України. Водночас чинні керівні документи, які регламентують діяльність Національної гвардії України, не повною мірою розглядають способи протидії засідкам під час здійснення маршів в умовах зазначеного збройного конфлікту. Відсутність науково обґрунтованих рекомендацій щодо застосування протизасадних заходів під час здійснення маршу підрозділів і частин НГУ в умовах передбачення вступу в бій створює проблемні

ситуації в діяльності командирів та органів управління у процесі планування і здійснення маршу, знижує ефективність виконання службово-бойових завдань, призводить і гіпотетично може призвести до значних втрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти заходів і способів протидії засідкам і нападам на колони збройних формувань розглянуто в багатьох наукових працях і публікаціях. Однак увага в них, як правило, приділяється організації безпеки військових колон у зоні ведення бойових дій. Так, статuti сухопутних військ США [4, 5] розглядають проведення колон на територіях інших держав у разі активної протидії, зокрема, місцевого населення. У роботах [6, 7] розглядається тактика протизасадних заходів забезпечення безпеки колон механізованих підрозділів сухопутних військ за підтримки авіації. Отже, зазначені рекомендації можуть бути використані частково, тому що не враховують специфіки виконання завдань підрозділів і частин Національної гвардії України. Загальні питання організації та здійснення маршу ще внутрішніх військ (ВВ) МВС України розглянуто в працях [8–10], але їх зміст орієнтований на завдання, які були покладені на внутрішні війська. Досвід участі підрозділів і частин Національної гвардії у проведенні антитерористичної операції стосовно організації і здійснення маршів в умовах протидії противника, поєднаний із досвідом локальних війн і збройних конфліктів сучасності, комплексно не розглядався.

Мета статті – обґрунтувати і запропонувати до обговорення рекомендації щодо застосування протизасадних заходів під

час здійснення маршу підрозділами та частинами Національної гвардії України в умовах передбачення вступу в бій.

Виклад основного матеріалу. Напад на колони (окремі транспортні засоби) і влаштування засідок на шляху руху колон – найефективніший, відносно безпечний для нападників і найпоширеніший спосіб дій диверсійно-розвідувальних груп, незаконних збройних формувань, терористичних угруповань тощо. Це підтверджують теорія і практика застосування сил спеціальних операцій провідних у військовому аспекті країн світу. Тактика застосування специфічних бойових дій незаконними збройними формуваннями, аналіз способів проведення терористичних атак у збройних конфліктах сучасності свідчать про розвиток теорії і практики влаштування засідок на шляху руху військових (гуманітарних) колон. Улаштування засідки на маршруті руху колон, противник намагається:

- зірвати виконання операцій, основних дій шляхом нейтралізації сил на підході до районів (рубежів) зосередження (розгортання);
- завдати значних втрат особовому складу, автомобільній, бронетанковій і спеціальній техніці, використовуючи свої обмежені ресурси;
- обмежити мобільність підрозділів і частин;
- деморалізувати особовий склад військ і місцеве населення;
- зірвати всебічне забезпечення військ і ресурсне забезпечення органів місцевої влади;
- продемонструвати свою силу й безкарність тощо.

Улаштування засідок не здійснюється шаблонно, усе залежить від мети засідки й рівня тактико-диверсійної підготовки противника, який її організовує. Засідки можливі в будь-який час доби і пору року, на будь-якій місцевості. Можлива чисельність – від кількох осіб до кількох сотень бойовиків, використовуються групи розвідки, спостереження, вогневої підтримки, нападу, захоплення, прикриття під час відходу, забезпечення тощо. Вогневі можливості противника, який улаштовує засідки, передбачають використання широкого спектра засобів ураження: від стрілецької зброї до мінно-вибухових засобів (МВЗ) і переносних протитанкових керованих комплексів (засобів артилерії). У момент відкриття вогню, як

правило, здійснюється прицільний залп зі стрілецької зброї, мінометів і гранатометів, потім ведеться інтенсивний обстріл окремих цілей. Пріоритетним завданням вогневого ураження є зупинка колон шляхом знищення головних і замикаючих машин, засобів технічної евакуації. Ранжирування цілей ураження (захоплення) залежить від завдань засідки. Насамперед це командирські машини і машини зв'язку, бронетанкова і спеціальна техніка, машини технічного й тилового забезпечення.

Тактика влаштування засідок різноманітна і потребує окремого комплексного вивчення. Засідки бувають односторонні, двосторонні, тристоронні, комбіновані, іноді бойовики застосовують спеціальну відволікаючу групу, яка розташовується попереду основних сил засідки. Ця група відкриває раптовий вогонь по колоні і відволікає боєм підрозділи охорони. У цей час колона, яка пройшла вперед уже без охорони, потрапляє під вогонь головних сил засідки і зазнає великих втрат. Організуючи засідки в населених пунктах, бойовики використовують міську забудову, приховано розташовуються вздовж маршруту руху колон. Із наближенням головних сил відкривають вогонь із бійниць, вікон і дверей будівель, зосереджуючи його в основному по автомобілях, що перевозять особовий склад. У зелених зонах засідки влаштовуються на шляхах імовірного руху підрозділів раптовим обстрілом як із фронту, так і з флангів (тилу). При цьому засідки можуть улаштовуватися послідовно з кількох рубежів у міру просування техніки й особового складу. Окремим питанням є вивчення тактики влаштування засідок із використанням МВЗ, яке частково визначено у працях [11–13].

Противник, який улаштовує засідки, має такі переваги:

- підготовлені й замасковані позиції (маршрути) висунання, розгортання та відходу груп, задіяних у засідці;
- підготовлені вогневі позиції;
- використання тактичних і маскувальних властивостей місцевості на свою користь;
- можлива підтримка місцевого населення (груп населення) щодо дій під їх прикриттям і відході;
- раптовість і непередбачуваність дій;
- час вогневого ураження, коли підрозділи похідної охорони, основні сили повинні зорієнтуватись і організувати протидію тощо.

Варіант тактичних нормативів і озброєння НЗФ під час організації ними засідок на основі аналізу збройних конфліктів сучасності наведено в табл. 1.

Досвід застосування підрозділів і частин Національної гвардії України під час виконання службово-бойових завдань у зоні проведення антитерористичної операції, функції, які виконують підрозділи НГУ [14], передбачають протидію диверсійно-розвідувальним групам, НЗФ і терористичним угрупованням. Неординарні умови збройних конфліктів сучасності і прогнозовано поставлені командуванням (військово-політичним керівництвом держави) цілі й завдання частинам і підрозділам гвардії визначають необхідність розроблення підходів та узагальнення бойового досвіду протидії засідкам. Вважаємо за потрібне ввести термін “протизасадні заходи”.

Протизасадні заходи – комплекс дій посадових осіб, відповідальних за організацію, підготовку та здійснення маршруту підрозділів і частин Національної гвардії України, які спрямовано на виявлення можливих засідок і відбиття раптового нападу противника на марші.

Концепція розвитку армій провідних у військовому аспекті країн світу (США, Велика Британія, Ізраїль, Росія) передбачає динамічний розвиток сил спеціальних операцій і розвідувальних підрозділів. У керівних документах цих країн із тактичної підготовки також наведена концепція контрзасадних дій [4, 7].

Вивчення тактики протизасадних дій інших держав, аналіз досвіду протидії засідкам у збройних конфліктах сучасності та узагальнення досвіду підрозділів і частин Національної гвардії під час виконання службово-бойових завдань зумовило поділ протизасадних заходів на дві групи.

1. Превентивні заходи. Заходи, спрямовані на узагальнення оперативної інформації щодо можливої засідки противника та її ліквідації; розвідувально-пошукові дії в районах імовірного влаштування засідок; розвідка маршруту руху колон; заходи з підготовки сил і засобів підрозділів до маршруту.

2. Заходи з відбиття нападу. До цього комплексу заходів належить тактика дій особового складу, що потрапив у засідку.

Обидві групи протизасадних заходів

Т а б л и ц я 1

Тактичні нормативи та озброєння НЗФ під час здійснення засідок (варіант)

Тактичні нормативи та озброєння НЗФ	Вогнева точка	Бойова група	Мобільний загін
Кількість вогневих точок, шт.		3–5	8–11
Віддалення вогневої точки від дороги, м		60–120	
Відстань між особовим складом, м		10–25	
Відстань між вогневими точками, м		100–150	
Характер інженерного обладнання позицій	Особовий склад перебуває приховано або в підготовлених військово-фортифікаційних спорудах		
Час перебування на вогневій точці після початку вогневої діяльності, хв		5–7	
Кількість особового складу на вогневій точці, чол.		3–5	
Озброєння			
РПГ	1	2–3	6–9
Кулемет (у тому числі великокаліберний)	1	2–3 (1)	6–9 (2–3)
Снайпер	1	2–3	6–9
Міномет		1–2*	2–4*
Переносні ПТКР	0-1	1–2*	3–6*

Примітка: * – перебувають на відстані від дороги 1–3 км.

здійснюються комплексно. Цілі превентивних заходів такі.

1. Аналіз та узагальнення оперативної інформації щодо активності противника (ДРГ, НЗФ) у районі здійснення маршруту.

2. Вивчення місцевості, маршруту руху, прогнозування місць можливого влаштування засідок.

3. Вивчення та узагальнення інформації щодо складу, імовірної тактики дій, озброєння, способів висування та відходу груп противника, задіяних для влаштування засідок.

4. Планування і здійснення спільних зі взаємодіючими підрозділами Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби, Міністерства внутрішніх справ України спеціальних заходів щодо попередження активності противника в заданому районі, завчасної перевірки місцевості, населених пунктів на шляху руху колони.

5. Використання комплексу заходів з організації маршруту з маскування (приховування, імітація, демонстративні дії, дезінформація).

6. Підготовка командирів та особового складу щодо протизасадних дій на визначених маршрутах руху.

7. Спеціальна підготовка груп військової, інженерної, хімічної, технічної розвідок, підрозділів похідної охорони.

8. Організація взаємодії з авіаційними, артилерійськими підрозділами.

Організація маршруту в умовах імовірної протидії противника на маршруті руху колони має певні особливості. Передусім здійснюється всебічний збір, узагальнення інформації за такими напрямками:

– визначення рівня активності противника у визначеному районі (наявність оперативної інформації щодо намірів противника, узагальнення даних розвідки);

– аналіз рівня підтримки дій бойовиків місцевим населенням, кількість населених пунктів на маршрутах руху, взаємодія з розвідувальними органами щодо виявлення (прогнозування) дій інформаторів противника;

– виявлення засадонебезпечних ділянок місцевості на маршруті руху та організація їх розвідки і спостереження;

– проведення інженерної розвідки маршрутів руху;

– здійснення комплексу заходів щодо нейтралізації груп противника у визначеному районі.

Паралельно з маршем здійснюється виконання службово-бойових завдань щодо пошуку, блокування, рейдових дій тощо.

Відповідно до керівних документів марш планується заздалегідь. З огляду на характер маршруту розраховуються швидкість і час руху колони ділянками маршруту. Проводяться всі необхідні розрахунки. Важливо планувати кілька маршрутів руху колони. Про майбутні маршрути і час висування колони має знати обмежена кількість відповідних посадових осіб: як правило, офіцери не нижче командирів рот. Пропонується здійснювати комплекс заходів щодо введення в оману противника з паралельним виконанням службово-бойових завдань із нейтралізації противника у визначеному районі, а саме:

– дезінформація противника щодо часу виходу колони, призначення, складу й маршруту руху;

– демонстративні дії щодо введення в оману інформаторів, спостерігачів, розвідників противника;

– висування в темний час доби (за належної підготовки особового складу і технічних засобів) в обхід населених пунктів;

– розвідка місцевості з використанням безпілотних літальних апаратів (БпЛА) і використання авіації щодо розвідки місцевості, демонстрації підтримки та безпосереднього супроводження колони.

Необхідно детально планувати й організувати взаємодію як між підрозділами в колоні, так і самої колони з авіацією, артилерією, найближчими військовими частинами.

Підготовка командирів і військовослужбовців до дій у разі нападу на колону здійснюється з урахуванням наявної розвідувальної інформації щодо ймовірних дій противника: підготовка, склад, озброєння тощо. Зміст підготовки особового складу наведено в табл. 2.

Важливий аспект забезпечення безпеки колон становить підготовка автомобільної та бронетанкової техніки. Готовність техніки до маршруту передбачає низку елементів, головними з яких є технічно справний стан машини та підготовлений екіпаж, навчений злагодженим діям із десантом. Ураховуючи досвід локальних війн і збройних конфліктів сучасності, доцільними вважаємо такі рекомендації.

Підготовка особового складу до протизасадних дій (варіант)

Захід	Зміст заходу
	Для офіцерського і сержантського складу
Вивчення маршруту руху та місцевості	Вивчення маршруту руху та прилеглої місцевості з використанням макетів місцевості, топографічних карт, аерофотознімків: <ul style="list-style-type: none"> – особливості основного й додаткового маршрутів; – засадонебезпечні ділянки маршруту; – дорожня обстановка, рельєф, гідрографія району, топографічне орієнтування; – населені пункти на маршруті руху
Доведення завдань і вивчення розрахунку на марш	Доведення завдань маршу (за підрозділами), заходів забезпечення таємності: <ul style="list-style-type: none"> – складові розрахунку маршу з прив'язкою до місцевості з часовими показниками (рубежі висування, регулювання, очікування, райони (рубежі) зосередження, місця відпочинку, характеристика ділянок маршруту); – побудова колони та розрахунку особового складу; – тактичні показники маршу; – порядок взаємодії на марші
Бойовий розрахунок щодо дій у разі нападу на колону	<ul style="list-style-type: none"> – Узагальнена розвідувальна інформація про противника; – бойовий розрахунок і порядок дій у разі нападу противника; – порядок взаємодії з підрозділами похідної охорони та іншими взаємодіючими підрозділами; – програвання різних сценаріїв ускладнення оперативної обстановки в ході маршу; – місце командирів (заступників) у колоні, позивні та вказівки щодо мінімізації ідентифікації командирів і зв'язківців
Тренування роботи на засобах зв'язку	Доведення схеми організації зв'язку на марші: <ul style="list-style-type: none"> – основні і запасні частоти; – вказівки щодо дисципліни в радіоэфірі та порядку передачі команд і доповідей; – таблиця сигналів оповіщення, управління та взаємодії; – місце в колоні фахівців зі зв'язку; – прив'язка до місцевості зони непроходження УКВ-радіохвиль на маршруті руху колони; – місце фахівців із забезпечення зв'язку в колоні
	Для військовослужбовців підрозділів НГУ
Доведення завдань на марш у межах компетенції	Доведення загального завдання маршу: <ul style="list-style-type: none"> – завдання на марш у межах компетенції військовослужбовців; – завдання за призначенням, особливості і терміни їх виконання за підрозділами; – розрахунок сил у колоні; – загальні сигнали оповіщення, управління та взаємодії
Доведення особливостей маршруту та місцевості	Усі заходи здійснюються з прив'язкою до місцевості (із використанням макета місцевості, топографічних карт, аерофотознімків тощо): <ul style="list-style-type: none"> – загальна характеристика маршруту; – детальна характеристика аварійно- і засадонебезпечних ділянок маршруту; – характеристика населених пунктів, особливості і поведінка у спілкуванні з місцевими мешканцями; – топографічне орієнтування особового складу за ділянками маршруту; – доведення місць відпочинку та порядку використання захисних і маскувальних властивостей місцевості.

Захід	Зміст заходу
Для офіцерського і сержантського складу	
Психологічна підготовка	<ul style="list-style-type: none"> – Доведення правових основ застосування зброї та спеціальних засобів; – попереднє адаптування до раптових дій противника; – акцентування уваги на рішучості й активності дій у разі потрапляння в засідку; – доведення способів виходу зі стресового стану в разі бойових втрат; – аналіз прикладів успішних дій підрозділів НГУ в разі потрапляння в засідку на марші
Підготовка машин призначеними бойовими розрахунками	<ul style="list-style-type: none"> Планові заходи з підготовки техніки до здійснення маршу: – дообладнання машини відповідно до конструкційних особливостей і завдань на марш; – дообладнання машини для потреб десанту; – підготовка екіпажів до завдань маршу
Доведення дій у разі нападу противника	<ul style="list-style-type: none"> – Тактичне інформування та аналіз дій противника у визначеному районі; – порядок ведення розвідки і постійного спостереження на марші з машин; – доведення порядку організації управління в разі зміни обстановки, порядок дій у випадку потрапляння в засідку за визначеним бойовим розрахунком; – деталізація завдань підрозділам із вогневого ураження противника, доведення необхідних команд (сигналів) та орієнтирів; – доведення порядку взаємодії з іншими підрозділами і родами військ; – доведення порядку виходу із зони ураження тощо
Практичні заняття	<ul style="list-style-type: none"> Заняття слід організувати за підрозділами комплексно, спільно з підрозділами похідної охорони, артилерії, авіації. Проводяться такі заняття: – відпрацювання питань ведення постійного колективного кругового спостереження з техніки; – відпрацювання практичних нормативів посадки й висадки з техніки, оборонного розгортання, пересування на полі бою; – відпрацювання дій за бойовим розрахунком (шляхом улаштування імітаційних засідок, обстрілів холостими набоями, влаштування імітаційних МВЗ); – відпрацювання штурмових дій із наступальним просуванням у повному бойовому екіпуванні; – відпрацювання питань зіштовхування техніки, буксирування в безпечне місце; – відпрацювання дій виходу підрозділів колони із зони ураження під прикриттям димової завіси

1. Колону обов'язково має супроводжувати техніка з ведення інженерної розвідки та розмінування (бойові машини розмінування, танки з тралами, інша спеціальна техніка).

2. Перебуваючи в машині, особовий склад повинен мати круговий огляд, можливість ведення вогню і використання ручних

(димових) гранат у всіх напрямках (для цього за необхідності переобладнуються місця посадки особового складу та знімається або піднімається тент).

3. Командир не повинен розташовуватися поруч із водієм, бо там йому незручно буде керувати підлеглими. Поряд із водієм сідає

кулеметник, якому забезпечується достатній сектор огляду (за необхідності в кабіні виймається скло).

4. В одній машині для перевезення особового складу не можна розташовувати більше 15 осіб (крім конструктивно обладнаних і захищених машин).

5. Неброньовані машини максимально укріплюються: на днище і вздовж бортів, наприклад, укладаються мішки з піском, бокові вікна зміцнюються листами заліза (як варіант – бронезилетами), на бронетранспортери (у разі можливості) наварюються захисні протикомулятивні металеві решітки і встановлюється штатний комплект захисту (БТР-4Е, БТР-3Е тощо).

6. Вантажні машини, які перевозять особовий склад, пересуваються з відкинутим і зафіксованим заднім бортом.

7. На кожній одиниці техніки має бути 2 штатних прилади нічного бачення (водія і командира), які дозволяють, дотримуючись світломаскування, вести спостереження за місцевістю (крім відповідно оснащеної техніки).

8. Машини мають забезпечуватися достатнім аварійним комплектом (засоби буксирування та евакуації, спорядження, міношукачі, інструмент тощо).

Рекомендацій щодо підготовки автобронетанкової техніки до здійснення маршу в умовах імовірної протидії противника дуже багато, інколи вони суперечать керівним документам і керівництвам з експлуатації відповідної техніки (наприклад, питання розміщення десанту на бронетранспортерах). Їх узагальнення й аналіз потребують окремого комплексного дослідження та вивчення. Своєчасне відпрацювання зазначених питань (рекомендацій) забезпечує високу живучість, захищеність особового складу і машин від дії вогню противника, маневр вогнем і технікою на полі бою і швидку евакуацію пошкоджених машин.

Крім того, досвід проведення колон в окремих епізодах війни СРСР в Афганістані (1979–1989 рр.) показав, що коли найбоєздатніші підрозділи (переважно десантні) постійно забезпечували охорону колон за певними маршрутами, випадки нападів на колони, так само як і втрати, були мінімальними порівняно з тим, коли підрозділами похідної охорони призначалися не підготовлені до нападів із засідки механізовані підрозділи, не обізнані з особливостями маршруту.

У складі угруповань Національної гвардії України в зоні конфлікту є підготовлені загони (підрозділи) спеціального призначення та розвідки. Закріплення за ними визначених маршрутів забезпечить безпеку як військових, так і гуманітарних колон. Переваги цієї організації похідної охорони такі:

- відповідність чинному законодавству, коли найпідготовленіші військовослужбовці НГУ здатні за секунди приймати рішення щодо застосування зброї та спеціальних засобів і виконувати правоохоронні функції;

- виконання типових завдань, що сприятиме оптимізації системи взаємодії між взаємодіючими силовими структурами і підрозділами ЗСУ в певному районі;

- ретельне вивчення маршруту руху й місцевості (засадонебезпечних ділянок), що мінімізує раптовість дій бойовиків;

- здатність самостійно проводити розвідувально-пошукові заходи на засадонебезпечних ділянках місцевості;

- проведення розвідки маршруту руху, зокрема шляхом опитування місцевих мешканців;

- використання в похідній охороні колон загонів (підрозділів) спеціального призначення і розвідки, що сприятиме деморалізації бойовиків і коригуванню їх намірів щодо влаштування засідки на маршруті руху колони.

Чинний Статут сухопутних військ (БССВ, ч. II) [6] передбачає також супроводження колони вертольотами, але наразі це залежить від багатьох чинників і не завжди здійснено. У колоні мають бути артилерійський коригувальник, авіаційний навідник (коригувальник) і фахівці з інженерної розвідки й розмінування.

Вихід колони краще здійснювати вночі. Засоби освітлення на техніці мають бути в режимі світломаскування (вимкнені). Однак це можливо лише за відповідної підготовки командного складу і водіїв. Здійснюючи марш, дуже важливо зберігати пильність. Особовий склад перебуває в постійній бойовій готовності. Безперервно здійснюється інженерна розвідка. Головним завданням є своєчасне виявлення засідок. Переважна частина цієї роботи покладається на підрозділи похідної охорони. Тактичні показники й порядок дій підрозділів похідної охорони відомі [6]. Виявивши засідку, підрозділи похідної охорони підтягуються до основних сил під прикриттям вогню бронетехніки. Проводиться постановка димової завіси.

Застосування способу маскування димами, що приховують особовий склад від прицільного вогню противника в перші хвилини бою, дозволяє різко змінити обстановку для противника (можливий вихід із зони ураження та маневр відносно оточення противника), стрільці противника втрачають групові, ясно видимі цілі. Підрозділи похідної охорони знищують вогневі точки бойовиків, сковують їхні дії. Здійснюється фланговий обхід засідки противника, викликається авіація, артилерія, додаткові сили.

Загальні дії особового складу колони, який потрапив у засідку, такі.

1. Чіткі, злагоджені дії особового складу за встановленими сигналами. Спішування, маскування димами, розосередження, використання місцевості (з'ємних укриттів), вихід із зони ураження, щільний вогонь по вірогідних місцях перебування противника і його контратака.

2. Миттєве прийняття рішення командиром підрозділу, частини щодо відбиття нападу і знищення противника. Віддання команд і координація дій груп бойового розрахунку (підрозділів похідної охорони) згідно з раніше визначеним алгоритмом протизасадних дій.

3. Установлення радіозв'язку з метою організації спільних бойових дій із підтримуючими підрозділами (авіація, артилерія, підрозділи взаємодії), частиною колони, що потрапила в засідку, та із замиканням колони.

4. Організація евакуації поранених, заміна й евакуація пошкодженої техніки. Відновлення бойового порядку і прийняття рішення на подальший рух колони.

Прорив колони на максимальній швидкості занадто ризикований. Тактика прориву на швидкості рекомендована для невеликої колони на території, яка контролюється противником, коли відкритий бій позбавлений сенсу. Машина, що проскочила зону ураження, на максимально можливій швидкості виводяться з-під вогню. Особовий склад спішується і організовує фланговий удар по противнику. Машина, які потрапили в зону ураження (зупинені, підірвані) і не здатні з неї вирватися, швидко евакуюють (зіштвхують) до будь-якого найближчого укриття. Основна частина колони відтягується назад на 500–1000 м (для цього водії повинні добре вміти рухатися заднім ходом), займає кругову оборону і стає базою на весь час бою.

Висновок

Вивчення і вдосконалення тактики протизасадних дій актуально для всіх підрозділів Національної гвардії України під час виконання ними службово-бойових завдань за різних умов. Вона необхідна, наприклад, для підготовки підрозділів спеціального призначення та розвідки, які готуються до влаштування засідок як способу ведення розвідки та реалізації оперативних даних. Перелік службово-бойових завдань, які виконують підрозділи й частини Національної гвардії України в існуючому збройному конфлікті, вимагає запровадження ефективних тактичних прийомів та узагальнення досвіду в діях щодо здійснення протизасадних заходів під час маршруту. Прогнозуючи подальшу роль підрозділів НГУ в урегулюванні наслідків конфлікту на Донбасі, очевидну взаємодію з миротворчим контингентом, можемо стверджувати: забезпечення безпеки як військових, так і гуманітарних колон у подальшому стане одним із пріоритетних завдань підрозділів гвардії.

Аналіз і вивчення тактики протизасадних дій у збройних конфліктах сучасності дає змогу визначити напрямки вдосконалення бойової підготовки підрозділів і частин Національної гвардії України і потребує подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Колесніков, В. О. Розвиток поглядів на підготовку та проведення спеціальних операцій у збройних конфліктах [Текст] : монографія / В. О. Колесніков, А. М. Кривошеєв. – Суми : Мрія, 2004. – 280 с.

2. Тенденції розвитку форм і способів збройної боротьби в сучасних локальних війнах і збройних конфліктах [Текст] : монографія / П. П. Ткачук, С. П. Мосов, О. П. Красюк та ін. ; за ред. Г. П. Воробйова. – Львів : НАСВ, 2015. – 90 с.

3. Орлов, М. М. Характеристика диверсійно-розвідувальних сил суміжних з Україною держав як потенційних об'єктів розвідки внутрішніх військ під час дій у територіальній обороні [Текст] / М. М. Орлов, Р. О. Гончар, О. В. Лисенко // Честь і закон. – 2011. – № 2. – С. 19–25.

4. FM 100-5 OPERATIONS Headquarters Department of the Army Washington, DC,

14 June 1993 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : https://www.fs.fed.us/fire/doctrine/genesis_and_evolution

5. FM 2-22.3 (FM 34-52) HUMAN INTELLIGENCE Collector Operations Headquarters Department of the Army Washington, Washington, DC, 6 September 2006 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <https://fas.org/irp/doddir/army>.

6. Бойовий статут механізованих і танкових військ сухопутних військ Збройних Сил України. Частина II. Батальйон, рота [Текст] : Командування Сухопутних військ. – Київ, 2016. – 350 с.

7. Баранов, А. Р. Тактико-спеціальна підготовка войскового разведчика внутренних войск [Текст] : учеб.-практ. пособие / А. Р. Баранов, Ю. Г. Маслак. – Москва : Академический Проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2006. – 386 с.

8. Гончар, Р. О. Тактика антитерористичних дій підрозділів та частин внутрішніх військ при здійсненні маршу в умовах передбачення вступу в бій [Текст] / Р. О. Гончар // Наукове забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС України : зб. тез доп. наук.-практ. конф., 17 – 18 берез. 2010 р. – Харків : Акад. ВВ МВС України, 2010. – С. 53 – 55.

9. Бабков, Ю. П. Математична модель визначення оптимального плану передислокації військового оперативного резерву з урахуванням складності оперативної обстановки в зонах відповідальності частин [Текст] / Ю. П. Бабков, В. М. Бацамут, М. М. Медвідь // Честь і закон. – 2004. – № 3. – С. 14–17.

10. Бацамут, В. М. Використання геоінформаційної системи у плануванні маршу частин та підрозділів внутрішніх військ МВС України [Текст] / В. М. Бацамут, С. А. Горелишев, А. А. Побережний // Збірник наукових праць Академії внутрішніх військ МВС України. –

Харків : Акад. ВВ МВС України, 2013. – № 2. – С. 21–26.

11. Гончар, Р. О. Демаскуючі ознаки встановлення мінно-вибухових засобів на маршрутах руху військових колон [Текст] / Р. О. Гончар, В. В. Пащенко // Наукове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України: зб. тез доп. VII наук.-практ. конф., м. Харків 31 берез. 2016 р. Секція 1. “Оперативне мистецтво та тактика Національної гвардії України”. – Харків : Національна акад. НГУ, 2016. – С. 21–22.

12. Старух, О. С. Аналіз спеціальних технічних приладів виявлення вибухових матеріалів для груп ліквідації загрози вибуху [Електронний ресурс] / О. С. Старух, В. В. Пащенко, Р. О. Гончар // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. – 2015. – Вип. 1. – С. 136–139. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ZKhUPS_2015_1_31.pdf.

13. Гончар, Р. О. Підходи до виявлення мінно-вибухових засобів, встановлених противником на маршрутах руху військових колон [Текст] / Р. О. Гончар, В. В. Пащенко // Наукове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України : зб. тез доп. VIII наук.-практ. конф., м. Харків, 30 берез. 2017 р. Секція 1. “Оперативне мистецтво та тактика Національної гвардії України”. – Харків : Національна акад. НГУ, 2017. – С. 61–62.

14. Про Національну гвардію України [Текст] : Закон України від 13 березня 2014 р. № 876-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 17. – Ст. 594.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2018 р.

УДК 355.413

Р. А. Гончар

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ПРОТИВОЗАСАДНЫХ МЕР ПРИ СОВЕРШЕНИИ МАРША ПОДРАЗДЕЛЕНИЯМИ И ЧАСТЯМИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ УКРАИНЫ

Разработаны и предложены рекомендации относительно осуществления противозасадных действий при совершении марша подразделениями и частями Национальной гвардии Украины в условиях предвидения вступления в бой с учетом опыта локальных войн и вооруженных конфликтов современности

Ключевые слова: засада, противозасадные действия, марш, служебно-боевые задания.

UDC 355.413

R. O. Gonchar

FEATURES OF APPLICATION OF ANTIAMBUSH MEASURES DURING REALIZATION OF MARCH BY SUBDIVISIONS AND PARTS OF NATIONAL GUARD OF UKRAINE

The experience of local wars and armed conflicts of the present [1-3] indicates further improvement of the tactics of ambushing and projected increase in their numbers in a context of further escalation of armed conflict in the Southeast of Ukraine. At the same time, valid guidelines, which regulate the activities of the National Guard of Ukraine, do not fully consider ways to counter ambush during marches in the context of the specified armed conflict. The lack of scientifically substantiated recommendations on the implementation of anti-mischief measures during the march of units and units of National Guard of Ukraine in terms of foreseeing entry into battle creates problematic situations in the activities of commanders and authorities in the planning and implementation of the march, reduces the effectiveness of the performance of military and combat tasks, leads and can hypothetically lead to significant losses.

The experience of the participation of the units and parts of the National Guard in conducting a counter-terrorist operation in relation to the organization and implementation of marches in conditions of counteraction to the enemy, combined with the experience of local wars and armed conflicts of the present, was not considered comprehensively.

The purpose of the article is to substantiate and offer to discuss recommendations on the application of anti-mischief measures during the marching of units and parts of the National Guard of Ukraine in conditions of foreseeable entry into battle.

Recommendations on the implementation of anti-mischief measures during the marching of units and parts of the National Guard of Ukraine have been developed and proposed in the context of foreseeing entry into the battle, taking into account the experience of local wars and armed conflicts of the present.

Keywords: ambush, antiambush measures, march, official-battle tasks.

Гончар Роман Олександрович – кандидат військових наук, заступник начальника кафедри експлуатації та ремонту автомобілів та бойових машин Національної академії Національної гвардії України